

Tanith Carey

RISCURILE PARENTINGULUI COMPETITIV

**Cum să-ți ajuți copilul
să-și realizeze potențialul
fără a-l suprasolicita**

PSIHOLOGIA
COPILULUI & PARENTING

Cuprins

Introducere.	9
----------------------	---

Partea I

Parentingul competitiv a devenit o forță globală

Istoria parentingului exigent	26
Ascuțiți-vă ghearele. Părinții exigenți devin competitivi.	31
Exploatarea nesiguranței părinților din clasa de mijloc	34
Transformați-vă bebelușul într-un mic Einstein	35
Jocurile copiilor. Afirmarea jucăriilor educative.	37
Natură <i>versus</i> educație. Ne putem „crea” copiii?	42
Renunțați la fantezia despre cum ar trebui să fie copiii.	45
Ascensiunea tutorilor.	47
Aveți grijă ce vă doriți (I). Experiența japoneză	53
Aveți grijă ce vă doriți (II). China	57
O altă cale?	63
Competiția îi face mai buni pe copii?.	65
Interpretarea regulilor. De ce se trișează tot mai mult.	68

Partea a II-a

Parentingul și școlile competitive îi afectează pe copii

Povestea Bellei nu este extremă, ci tipică.	73
Schimbarea amenințării la adresa copiilor	75

Intensificarea stresului la copii.	78
Părinți și egali. Presiune din toate părțile.	86
Creșterea ratei de sinucidere la adolescenți	88
Ajutați-vă copilul să-și atingă potențialul	89
Oferta pentru copilul preșcolar	89
Clasamentele ne schimbă școlile	96
Vremuri de încercare. Testele au ajuns să conteze mai mult decât învățarea în școli	99
Parentingul competitiv afectează relațiile dintre părinți și copii	102
Competiția afectează relațiile dintre copii.	105
Spiritul competitiv distruge experiența parentingului	109
Parentingul competitiv dăunează prietenilor și relațiilor dintre adulți.	110
Școlile încing atmosfera.	114
Goana după locuri la școlile de stat.	116
Ce fel de părinte competitiv sînteți?	118
Tacticile părinților competitivi	123
Semne de atenționare că sînteți un părinte competitiv	130
Părintele de la X-Factor sau de la concursul de frumusețe	131
Părintele competitiv sportiv	134
Parentingul competitiv ne afectează relația de cuplu.	136
Parentingul competitiv ne afectează prietenii.	138
Renunțați la ofensivă.	142

Partea a III-a

Cum ne debarasăm de parentingul competitiv

Găsiți timp ca să vă gîndiți	146
Ce puteți face	148
Idei de pus sub semnul întrebării	150
Cum le transmitem stresul copiilor.	154
Atingerea punctului-limită	158
Niciodată nu e prea tîrziu	161

Transformați-vă căminul într-un refugiu	162
Parentingul competitiv transformă copiii în cei mai mari dușmani ai lor	166
Cum abordăm afirmațiile negative despre sine	173
Lăudați-i corespunzător pe copii	174
De ce trebuie să menținem legăturile.	178
Bătălia temelor pentru acasă	182
Activitățile extracurriculare	186
Cîteva cuvinte despre adolescenți	190
Găsiți-i copilului scînteia	191
Cum le vorbim copiilor	193
Renunțați la etichetări	197
Arătați-i copilului că există mai multe moduri în care își poate dovedi inteligența.	198
Importanța jocului.	200
Cum alegem școala.	203
<i>Concluzii</i>	207
<i>Note</i>	213
<i>Sugestii de lectură</i>	241
<i>Mulțumiri</i>	243
<i>Index</i>	245

Partea I

Parentingul competitiv a devenit o forță globală

„Până în anii 1950, puneam nevoile copiilor înaintea nevoilor părinților, iar copiii înfloreau. Începând cu anii 1950, punem nevoile copiilor și ale adolescenților mai prejos de cele ale adulților și părinților. Efectul este foarte mult stres.”

*Dr. David Elkind, profesor emerit
de dezvoltare a copilului*

„O mamă care încă nu născuse era convinsă că va avea un copil talentat.”

*Hal Curties, director adjunct al unei școli
pentru copii excepționali, care primește multe cereri
de înscriere înainte de vreme*

Istoria parentingului exigent

În urmă cu o sută de ani, Florence Stacpoole, care se ocupa de rubrica „Ați întrebat, vă răspundem” a revistei *Mother and Home*, i-a dat un sfat de încurajare unei mame care dorea să știe cât timp să petreacă jucându-se cu copilul ei. „Nu trebuie să vă jucați niciodată cu copiii sub șase luni”¹, a răspuns ea imediat. „Cu cât vă jucați mai puțin, indiferent de moment, cu atât mai bine pentru copil.”

„Doctorii spun că îi face nervoși și agitați...”, a mai adăugat, ca măsură de precauție. „Creierul crește în primul an aproape la fel de mult cât în restul vieții. Se înțelege așadar de ce e nevoie de liniște pentru copiii cu vârsta sub 1 an.”

Aceste cuvinte ca un duș rece demonstrează că nu doar astfel de redactori s-au schimbat din 1915. S-au schimbat și tendințele din parenting. Timp de zeci de mii de ani, părinții nu și-au pus problema dezvoltării copiilor lor. Tinerii din comunitate erau lăsați să învețe prin joc și prin imitarea adulților.

Ce s-a întâmplat așadar în ultimul secol de am devenit convinși că, departe de a ne lăsa copiii în pace, trebuie să-i stimulăm nonstop și că 99% din succesul lor în viață depinde de calitatea și cantitatea acestui input?

Este adevărat că au mai existat încercări sporadice de exigență înainte să predomină tendința parentingului competitiv de azi. Wolfgang Amadeus Mozart era considerat un mic geniu când tatăl său ambițios, Leopold, îl plimba pe la curțile Europei pe când avea 7 ani, în anii 1760. Dar câțiva ani mai târziu, când Johann, tatăl lui Ludwig van Beethoven, a încercat să creeze același nivel de interes față de fiul său, a eșuat și a devenit de batjocură.

În cea mai mare parte a istoriei, copiii precoce au fost considerați niște ciudățenii – ca în numerele secundare de la circ – și

au fost priviți cu suspiciune. Se credea în general că, odată veniți pe lume, copiii erau ca niște sălbatici necivilizați și că trebuia de adulți să le elimine calitățile indezirabile. Dacă progemntura nu-ți era înzestrată cu frumusețe sau inteligență, era considerată o „nefericită” și lăsată mai ales în plata Domnului.

Există chiar formula ipocrită: „Dați-mi copilul pînă la vîrsta de 7 ani și vă voi da omul”. Aceasta era însă o referire la caracterul moral al copilului, și nu la rentabilitatea lui viitoare. Dacă părinții aveau într-adevăr un rol în modelarea copiilor, acesta nu era de a-i împinge de la spate, ci de a-i pedepsi. Adulții dintr-o familie considerau că principala lor sarcină era să inculce cumpătarea, bunele maniere și un caracter civilizat. Nu prea existau dubii cu privire la carieră. În general, fiii îmbrățișau profesia taților. Fetele erau învățate de mame deprinderile de care aveau nevoie.

Deși John Locke, filosoful din secolul al XVII-lea, a fost cel care a formulat ideea copilului ca o foaie nescrisă ce își așteaptă conținutul, tot el credea că mai întîi copiilor trebuie să li se inculce un set puternic de valori morale. Abia apoi erau pregătiți să învețe adunarea și scăderea.

În perioada georgiană, în timp ce în Anglia se forma clasa de mijloc, părinții erau preocupați în principal cu predarea caracterului și rafinementului în stilul doamnei Bennet, pentru ca fetele să aibă mai multe șanse să se căsătorească. Prea multă educație era periculoasă pentru femei, fiindcă le putea distra de la problemele practice ale administrării gospodăriei.

Se considera că învățarea era un obstacol. Scrisorile trimise la rubrica „Ați întrebat, vă răspundem” de la acea vreme includeau nemulțumiri față de soții prea puțin încîntați de dragostea față de poezie a consoartelor lor și pe care îi interesa mai degrabă dacă focul erau aprins și cina pe masă. Femeilor li se spunea scurt și la obiect că „Acum, principala ta datorie e față de soțul tău. Nici o soție să nu aspire la mai mult de coada cratiței (adică mai departe de a face mîncare). Și nici să nu ignore că inima bărbatului se află foarte aproape de stomac”.

În același timp, a început să se pună preț pe copilărie, mai ales în rîndul claselor superioare, care nu erau nevoite să-și

trimită copiii la muncă. Datorită portretelor de copii cu ochi umezi făcute de Joshua Reynolds și Thomas Gainsborough, aceștia au început să fie considerați ființe de sine stătătoare cu a căror frumusețe angelică părinții se puteau lăuda.

În anii 1840, inventarea căruciorului le permitea mamelor cu *Pectus carinatum* să-și etaleze copiii mici în public. Mult aer curat și exerciții fizice erau considerate condiții pentru a crește un copil sănătos. Erau admirați mai degrabă obrăjorii îmbujorați sau piciorușele grăسune decât dezvoltarea exprimării verbale de timpuriu. Majoritatea copiilor din clasa de mijloc erau educați acasă de guvernante – astfel, părinții aveau rareori ocazia să facă comparații între copii. Dacă un băiat manifesta o curiozitate intelectuală aparte, o familie înstărită l-ar fi putut trimite la un internat ca să-și dezvolte caracterul.

În cel mai bun caz, majoritatea copiilor din familiile obișnuite din clasa muncitoare mergeau la școala de duminică. În 1870, guvernul victorian a introdus școala în timpul săptămânii pentru copiii cu vârsta de 5-10 ani. Ideea însă nu a fost primită cu un entuziasm universal. Munca prestată de copii a fost una dintre forțele motrice ale revoluției industriale. Tinerii din clasa muncitoare erau considerați lucrători atât de valoroși, încât mulți părinți preferau să nu-i trimită la școală, ca să aducă un venit în familie.

Și nici sălile de clasă nu erau chiar îmbietoare. Copiii care nu excelau la învățătură erau făcuți de rușine cu bătăi și trimiși într-un colț plin de pînze de păianjen. Eșecul la învățătură era considerat în aceeași măsură o deficiență de caracter și de intelect și adesea etichetat drept lene.

La începutul secolului XX, în librării și-a făcut apariția un nou tip de carte. Întrucît populațiile erau alcătuite din tot mai puține familii extinse și tot mai multe unități independente mai mici, mamele din clasa de mijloc căutau sfaturi în manualele de creștere a copilului. Acestea erau scrise în principal de doctori, iar una dintre cele mai influente a fost *Feeding and Care of Baby*, de Frederic Truby King, publicată în 1913, care a dictat modul în care femeile și-au crescut copiii pînă la al doilea război mondial. Se recomanda în continuare cît mai puțină

implicare. Copiii aveau să crească singuri treptat. Un copil mic trebuia tratat ca un „cățeluș independent care se joacă în curte”. Ideea de jucării era luată în rîs. În schimb, Truby King declara că „primul tovarăș de joacă al unui copil mic – el însuși – trebuie să fie picioarele lui”.

Asemenea lui Stacpole, Truby King susținea „mediul liniștit și pașnic” pentru „dezvoltarea rapidă a creierului”. Mesajul era clar: copiii mici trebuiau hrăniți, îngrijiți și protejați, însă nimic mai mult. În aceeași perioadă se consemnează oficial apariția mamei exigente sub forma clasicei „mame de culise”. Construcția rapidă de teatre și săli de spectacol de la sfîrșitul perioadei victoriene a adus cu sine o creștere bruscă a numărului de soluri pentru copii.

Părinții au început să considere talentul la cîntat sau dans al copiilor lor o sursă profitabilă de venit. În 1911, la Londra s-a înființat prima școală de arte dramatice din lume, Italia Conti Academy. Unul dintre elevi era tînărul Noël Coward, autorul cîntecului „Don't Put Your Daughter on the Stage, Mrs Worthington” („Nu-ți trimite fiica pe scenă, doamnă Worthington”), în care le condamna aspru pe mamele care-și trăiau visul prin copiii lor. Mama sa ambițioasă, Violet, îl trimisese pe Noël pe scenă la vîrsta de 12 ani.

Treptat, ideea victoriană conform căreia copiii trebuie văzuți, și nu auziți a început să facă loc perspectivei noi asupra copilului ca un suflet sensibil, vulnerabil. Psihanalistul Sigmund Freud a afirmat că, departe de a nu avea nici o legătură cu formarea personalității copiilor lor, părinții erau aproape în totalitate responsabili de fericirea acestora.

Copiii au început să fie considerați mai degrabă o specie de sine stătătoare care gîndea și avea o cu totul altă perspectivă asupra lumii. La început, studiile de psihologie a copilului se concentrau asupra celor cu afecțiuni mintale. Treptat, și copiii normali au ajuns să fie considerați creaturi fascinante, complicate, al căror proces de învățare merita să fie studiat la nivel academic.

În secolele anterioare, existase așteptarea ca jumătate din numărul total de copii să ajungă la maturitate. Fiindcă între timp progresele din medicină au făcut ca părinții să nu mai fie la fel

de preocupați de sănătatea fizică a copiilor lor, adulții au început să se concentreze asupra bunăstării lor psihice. Îi preocupa ideea de a le oferi copiilor lor „copilării fericite”. Creșterea copiilor a început să fie considerată un fel de tranzacție. Cu cât investeai mai mult ca părinte, cu atât creșteau șansele ca din fiul sau fiica ta să iasă ceva bun.

Dintre toate aceste studii, cel mai mare impact l-au avut cele ale lui Jean Piaget, specialist elvețian în psihologia dezvoltării care a formulat teorii asupra etapelor fundamentale ale creșterii intelectuale ale copilului. Conform ideilor sale, copiii puteau fi considerați „mici oameni de știință”, la fel de inteligenți ca adulții, în felul lor.

Spre sfârșitul secolului XX a avut loc o modificare a percepției asupra importanței copiilor, pe măsură ce societatea a devenit mai fluidă. Ierarhiile sociale au început să se destrame. Datorită contracepției, cuplurile făceau mai puțini copii, pe care tindeau să-i aprecieze într-un grad mai mare, investind astfel și mai mult în ei. Statutul și averea nu se mai moșteneau neapărat. Declinul muncii manuale și al agriculturii a creat în cele din urmă necesitatea unei cariere pentru copil. Dacă lua testul 11-plus și devenea un specialist de succes, copilul putea să urce o treaptă în ierarhia claselor.

În scurt timp, educația a început să fie considerată secretul îmbunătățirii nivelului de trai. Examenele decideau cursul viitorului copiilor. Sistemul de învățământ s-a standardizat. Introducerea testelor O level și A level în anii 1950 a făcut ca, pentru prima dată, realizările copiilor să poată fi comparate direct. S-a organizat practicarea sportului, rezultând mai multă competiție. Școlile au devenit mai mari, intensificând presiunea egalilor nu numai între copii, ci și între părinți.

În școli, tinerii erau lăsați, în general, să se dezvolte în ritmul propriu. Exista credința conform căreia copiii vin pe lume cu propriile capacități intelectuale – aceștia erau de la „deștepți” și „medii” pînă la „ciubotă”. Părinții însă nu considerau că puteau face mare lucru pentru a influența inteligența copilului lor. Se considera că era suficient să-ți „crești” copiii hrănindu-i, adăpostindu-i și învățându-i să se poarte frumos. Era mai bine să lași educația în seama școlilor.

Crearea de către Hitler a „Tineretului hitlerist” a fost unul dintre primele indicii sinistre că adulții începuseră să realizeze cât de important era să influențezi generația următoare, precum și că aceasta putea fi manipulată în masă.

Ascuțiți-vă ghearele

Părinții exigenți devin competitivi

Cînd am adus acasă prima evaluare de la școală, în vara anului 1971, deși sînt sigură că mama mea s-a bucurat să afle că „Tanith citește bine pentru vîrsta ei”, sînt sigură și că nu și-a asumat meritul.

Ce s-a întîmplat, de m-am simțit atît de diferit în cei 35 de ani care au trecut de atunci pînă cînd am deschis cu mîinile tremurînd prima evaluare de la școală a fiicei mele? Cum de am ajuns să cred, ca milioane de alți părinți, că rezultatele excelente ale copilului meu depind de mine?

Mai mult decît atît, cum anume conceptul de *mamă suficient de bună* – un părinte care face suficient pur și simplu îngrijindu-și copilul cu dragoste, răbdare și atenție – din anii 1950, creat de psihologul pediatru Donald Winnicott, se transformase atît de rapid în părintele competitiv a cărui datorie nu se termină pînă cînd copilul său nu este cel mai bun?

De fapt, pînă să merg la școală, ideea de educație a bebelușilor avea deja adepți. Cu trei ani înainte să mă nasc, fusese lansată de Glenn Doman, un fizioterapeut american. În 1963, acesta a publicat volumul *Teach Your Baby to Read (Învăță-ți bebelușul să citească)*. Fundamentată pe reabilitarea copiilor cu leziuni cerebrale, teoria centrală a lui Doman se baza pe observația lui că dimensiunile creierului bebelușilor cresc mai mult în primul an de viață decît după aceea. Conform lui Doman, asta însemna că creierul trebuia să fie stimulat cît mai mult posibil pînă cînd ritmul creșterii încetinește, pe la vîrsta de 3 ani.

Copiii veneau pe lume atît de însetați de cunoaștere, încît Doman a afirmat chiar că aceștia ar prefera să învețe decît să